

ADSKILT:

FLYKTNINGERS HISTORIER OM
VEIEN TIL FAMILIEGJENFORENING

 Røde Kors

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

Universitetet i Bergen
Postboks 7800
5020 Bergen
Norge

E-post: post@redcross.no

uib@uib.no

Webadresse: www.rodekors.no

www.uib.no

Forfattere: Ørjan Skaga, Naghmeh Gorgin, Kiri Elida Brevik, Marguerite Daniel, Hanna Pedersen, Gunilla Jansson.

Illustrasjon og bilde: Pål Hjelmstad

Spesiell takk til: Alle som har deltatt i intervjuene, og til gode kollegaer som har lest og bidratt på andre måter: Sol Sigurjonsdottir, Ingrid Iversen Hølaas, Katrine Holden og Einar Grøndalen.

Referanse: Røde Kors (2022) Adskilt: Flyktningers historier om veien til familie-gjenforening

Forord

Livet blir endret for alltid. Plutselig er jeg og sønnen vår i Norge, mens mannen min og moren min er igjen i Ukraina. Jeg vet ikke hvor lenge vi skal være borte fra hverandre, men det har allerede gått et halvt år siden jeg så dem sist og det er uutholdelig. Det er farlig der de er. Men jeg er her i trygghet.

Når jeg hører historier fra andre flyktninger som forteller meg hvor lenge de har ventet på å bli gjenforent med familiene sine igjen, og hvor lang tid det tar å få saken behandlet blir jeg veldig fortvilet. Så fortvilet. Det er bra at flere skal få fortelle sin historie i denne rapporten. Hva er vel viktigere enn familie?

Familien min er ufullkommen. Livet mitt er ufullkommen. Selv om jeg er i trygghet. Sønnen min blir ofte trist når han minnes sin far og resten av familien vår i hjemlandet. Det var ikke sånn livet skulle bli. Likevel er den sånn og vi forsøker å gjøre det beste ut av det. Da tenker jeg at når det først blir mulig å søke Norge om familiegjenforening for oss, ber jeg til Gud om at det skal gå fort. Så vi blir en familie igjen. Sammen i trygghet. Da kan livet begynne på nytt.

Anna.

MENNESKERETTSLOVEN ARTIKKEL 8:

Enhver person har rett
til respekt for privatliv
og familieliv.

6 INNLEDNING

10 SØKNADSPROSESSEN FOR FAMILIEGJENFORENING

13 KUNNSKAPSGAP I FAGLITTERATUREN

15 HISTORIER OM UFRIVILLIG FAMILIEADSKILLELSE

24 OPPSUMMERING

27 REFERANSER

INNLEDNING

I kjølvannet av økte asylankomster til Norge i 2015, økte også antall søknader om familiegjenforening som Utlendingsdirektoratet (UDI) mottok. Som regel kommer far eller mor til Norge først og søker beskyttelse, og deretter søkes det om familiegjenforening med ektefelle og barn. Regelverket for familieinnvandring er detaljert og komplisert. Det har blitt endret flere ganger siden den nye utlendingsloven trådte i kraft i 2008, med en rekke innstramninger siden 2012¹.

Det er så langt gjort lite forskning på hvordan menneskene som blir rammet av ufri-villig familieadskillelse blir påvirket av denne situasjonen; hvordan dette påvirker deres psykiske helse, sosial inkludering i lokalsamfunn, og integrering i arbeidslivet.

Gjennom aktiviteter som Flyktningguiden, Norsktraining og aktiviteter på asylmottak, møter Røde Kors daglig personer med fluktbakgrunn som ønsker eller har søkt om familiegjenforening, og som ønsker bistand i denne prosessen. Mange preges av savn og bekymring for sine ektefeller og barn i hjemlandet eller flyktningeleir. Mange forteller at det er vanskelig å konsentrere seg om annet før familien er kommet trygt frem til Norge. Røde Kors ser et behov for å se nærmere på hvordan enkeltmennesker med fluktbakgrunn opplever familiegjenforeningsprosessen, og hvordan dette påvirker den tidlige integreringsfasen for flyktningene. Med denne

rapporten ønsker vi å belyse flyktningenes egne historier og opplevelser med familiegjenforeningsprosessen etter ankomst til Norge.

Familieinnvandring i Norge

Familieinnvandring er en fellesbetegnelse som inkluderer familieetablering og familiegjenforening. Familiegjenforening innebærer å bli gjenforent som familie etter en periode med atskillelse. Familiegjenforening gjelder dem som allerede har familie i Norge og ønsker å bli gjenforent med disse, mens familieetablering gjelder dem som ønsker å etablere en ny familie etter at flyktningen fikk beskyttelse i Norge. I denne rapporten ser vi utelukkende på familiegjenforening med familiemedlem i Norge som har fått innvilget beskyttelse etter utlendingsloven § 28. De som har fått beskyttelse har som hovedregel rett til å få ektefelle og barn under 18 år til Norge uten at det stilles krav til inntekt.

For barn som kommer alene til Norge, er det ikke være krav om verken inntekt eller søknadsgebyr. Med lave asylankomster fram til februar 2022, har også tallet på familiegjenforeningssaker blitt betraktelig redusert, mens antall søknader om familie-etableringer har holdt seg relativt stabilt. Det var om lag 12 500 familieinnvandring til Norge i 2019, i overkant av 400 mindre enn året før.

¹ Utlendingsloven kapittel 6 og utlendingsforskriften §§10-7 til 10-12.

Familieinnvandring utgjorde en tredjedel av all innvandring til Norge i 2019. De som kom av annen innvandringsgrunn, som flukt, utdanning og arbeid, utgjorde henholdsvis 12, 11 og 43 prosent av den totale innvandringen til Norge. I løpet av de siste årene har

det kommet færre familieinnvandrere. Årsaken til dette er at det generelt sett har vært lavere innvandring til Norge de siste årene og dermed færre nye innvandrere å gjenforenes med².

Årstall	Antall familieinnvandring totalt ³	Antall familie-gjenforeninger ⁴
2006	11 346	6843
2007	13 773	9393
2008	16 927	12097
2009	15 303	11167
2010	15 015	11426
2011	16 272	11714
2012	18 132	13431
2013	17 447	13249
2014	16 367	12474
2015	16 725	12763
2016	16 731	11931
2017	16 239	12131
2018	12 916	9339
2019	12 474	8932

Tabell 1: Tall fra Statistisk sentralbyrå²

² Statistisk sentralbyrå 2019.

³ Enkeltpersoner.

⁴ Enkeltpersoner inkludert familiegjenforening med flyktning, arbeidsinnvandrere, norske statsborgere osv.

Metode

Ti personer, som alle har vært igjennom, eller står i en søknadsprosess om familiegjenforening har deltatt i denne studien. Deltakerne ble hovedsakelig rekruttert gjennom Røde Kors sitt nettverk, for eksempel fra

aktiviteter på asylmottak og norsktrening. Noen deltakere er også rekruttert gjennom nettverket til personer med tilknytning til Røde Kors.

Nr.	Pseudonym	Kjønn	Hjemland	År i Norge ⁵
1	Ahmed	M	Libanon	5,5
2	Omar	M	Irak	6
3	Samuel	M	Eritrea	4
4	Abraham	M	Etiopia	2,5
5	Leyla	K	Syria	6
6	Yasir	M	Somalia	5
7	Sarah	K	Eritrea	6
8	Abel	M	Eritrea	6
9	Idris	M	Eritrea	8
10	Hasan	M	Iran	8

⁵ På intervju tidspunktet.

Datagrunnlaget til studiet ble samlet inn i tidsrommet mai til september 2021 gjennom dybdeintervjuer. Intervjuene foregikk på norsk, og under ett av disse ble det brukt tolk. Det ble tatt lydopptak av alle intervjuene. Fordi sensitive opplysninger ble delt, valgte vi å ikke bruke fokusgrupper, men heller individuelle intervjuer.

En semi-strukturert intervjuguide ble brukt for å veilede personen som utførte intervjuet. Spørsmålene som ble stilt omhandlet erfaringer deltakerne har gjort seg i forbindelse med søknadsprosessen om familiegjenforening.

Alle intervjuene ble transkribert før programmet Nvivo ble brukt til å håndtere dataene. Under kodingen i Nvivo ble alle de transkriberte intervjuene nøye studert, og tekstutdrag ansett som relevante i forbindelse med studiets tematikk og forskningsspørsmål ble valgt ut. Etter at all informasjonen var blitt kodet ble Attride-Stirling (4) tematisk nettverksanalyse tatt i bruk for å finne frem til nøkkelinformasjonen under datainnhenting.

I gjennomføringen av prosjektet er Røde Kors sine interne retningslinjer for personvern og forskningsetiske retningslinjer fulgt, slik de er definert av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora⁶. I møte med menneskene som sa ja til å dele sine erfaringer, forklarte vi tydelig, både skriftlig og muntlig, prosjektets formål. Alle informantene samtykket til å delta. Flere ganger før intervjuene understreket vi at det var frivillig å delta, og at man kunne trekke seg når som helst uten begrunnelse.

Alle data har blitt anonymisert, og vi har utelatt eller endret ikke-essensiell informasjon noen steder i datamaterialet for å hindre gjenkjenning. Lydopptakene som ble tatt under intervjuene ble slettet etter at disse hadde blitt transkribert.

Rapporten er skrevet i samarbeid mellom HEMIL-senteret ved Universitetet i Bergen⁷ og Røde Kors.

Rapportens struktur

I denne rapporten ønsker vi å belyse flyktingenes egne historier og opplevelser med familiegjenforening. Rapporten er delt inn i 5 kapitler. Innledningen utgjør rapportens første kapittel.

Kapittel 2 omhandler søknadsprosessen og vilkårene for familiegjenforening.

Kapittel 3 gir en kort oversikt over nåværende kunnskapsgap i faglitteraturen.

Kapittel 4 drar frem historier om ufrivillig familieadskillelse, der man har sett på barrierer for tidlig integrering samt hvilke ressurser flyktninger tar i bruk når man søker familiegjenforening.

Kapittel 5 oppsummerer resultatene og kommer med noen anbefalinger.

⁶ NESH 2016.

⁷ Intervjuene blir også brukt i et doktorgradprosjekt ved UiB med fokus på informasjon til flyktninger.

Kapittel 2

Søknadsprosessen for familiegjenforening

I dette kapitlet skal vi se nærmere på søknadsprosessen og vilkårene for familiegjenforening, samt forsøke i å gi en oversikt over de ulike stegene man må gjennom.

Søknadsgebyr

For å registrere søknad om familiegjenforening med en person med flyktningsstatus må man i Norge betale 7800 kroner. Barn under 18 år unntas fra dette gebyret. Lenge lå søknadsgebyret rundt 3000 kroner, men det har blitt gradvis oppjustert. I 2018 kostet det 10 500 kroner å søke om gjenforening. I april 2020 ble gebyret redusert til 7800 kroner, etter mye politisk press fra blant annet Røde Kors som mente at gebyret var for høyt.

Unntak fra underholdskrav⁸ og viktige tidsfrister

De som har fått beskyttelse i Norge har som hovedregel rett til å få ektefelle og barn under 18 år til Norge, i henhold til lovens kapittel 6, utlendingsforskriften § 10-8 fjerde ledd bokstav a, uten at det stilles krav til inntekt. Unntaket er imidlertid tidsavgrenset, og man må rekke to avgjørende tidsfrister for å oppfylle vilkåret:

1) En elektronisk søknad må registreres på UDI sin nettside innen de første 6 månedene etter at familiemedlemmet i Norge har fått

innvilget sin første tillatelse. For at søknaden skal registreres må man betale søknadsgebyr på kroner 7800. Betalingssystemet godtar imidlertid ikke betaling fra alle land, og i de aller fleste tilfeller er det familiemedlemmet i Norge som ender opp med å registrere og betale for den elektroniske søknaden.

2) Familiemedlemmet i utlandet må innen 12 måneder levere søknaden og alle nødvendige dokumenter fysisk på en norsk ambassade, konsulat eller søknadssenter og leverer inn alle dokumentene der. Det er ikke alltid leveringsstedet ligger i personens hjemland eller oppholdssted, og man må ofte krysse landegrensene for å få levert søknaden.

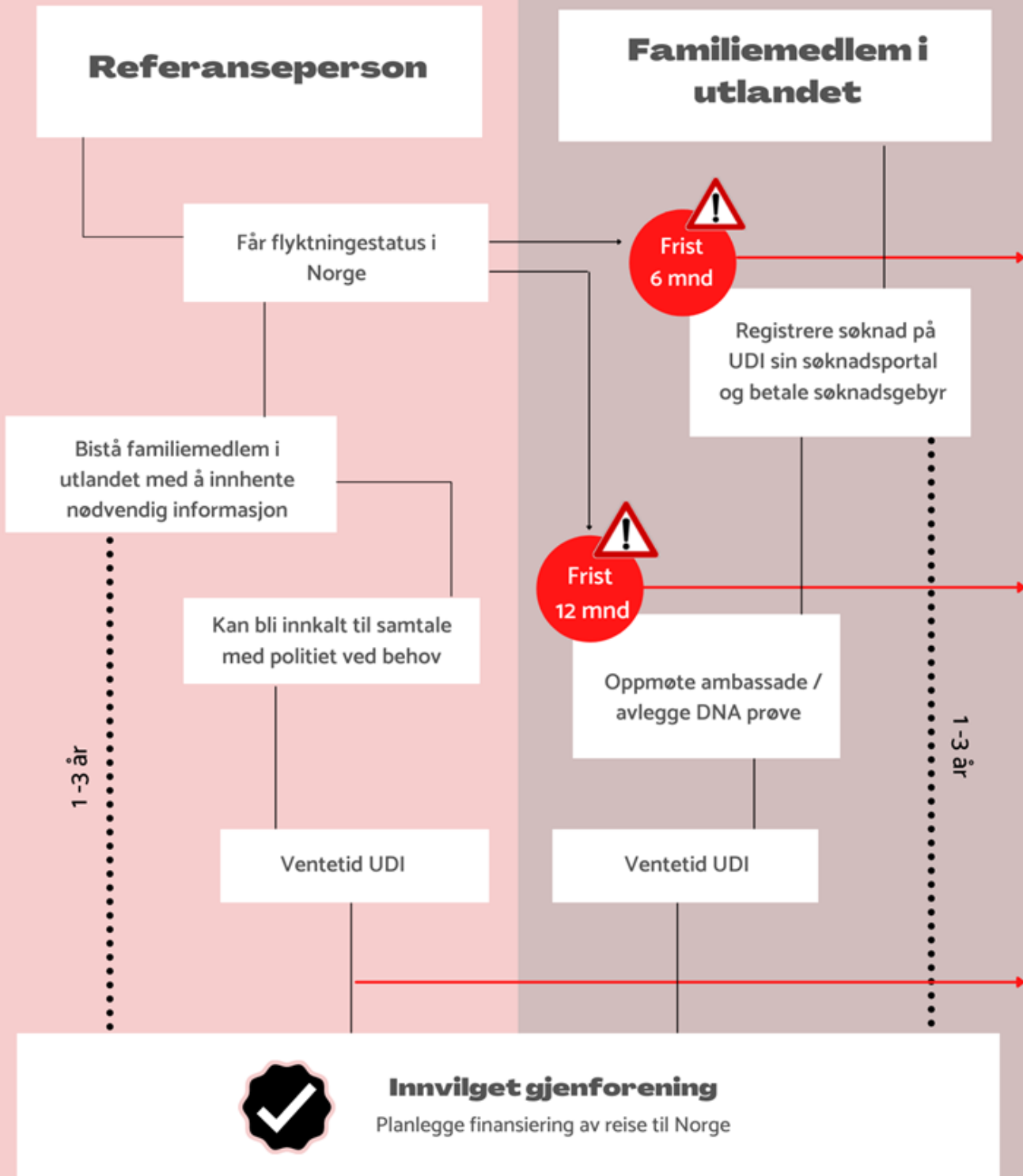
Rekker man ikke disse fristene risikerer man å måtte oppfylle det vanlige underholdskravet for familiegjenforening, med følgende vilkår pr 2020: referansepersonen må ha hatt en samlet inntekt på 287 278 kroner i året som har gått, før skatt (inntektssummen oppjusteres hvert år); referanseperson må sannsynliggjøre at han eller hun vil ha tilsvarende inntekt i minst et år fremover; referansepersonen kan senere bli bedt om å dokumentere at han eller hun hadde denne inntekten det første året familiemedlemmet var i Norge; referansepersonen kan ikke ha mottatt økonomisk sosialhjelp fra NAV det siste året; dersom familiemedlemmet som ønsker å komme til Norge er under 15 år og uten omsorgspersoner i hjemlandet, er det ikke krav om inntekt⁹.

⁸ Krav til inntekt som familiemedlemmet/referansepersonen i Norge må oppfylle.

⁹ UDI. Krav til inntekt i familieinnvandringsaker u.å.

Familiegjenforening

Søknadsprosessen steg-for-steg

Kapittel 3

Kunnskapsgap i faglitteraturen

Det er gjort en rekke studier om familieinnvandring¹⁰, men lite forskning har blitt gjort rundt virkningene det juridiske rammeverket for familiegjenforening i Norge har på de som er berørt av dette¹¹.

Særlig har det blitt gjennomført få studier rundt hvilke konsekvenser det har for flyktninger å være separert fra sin familie i forbindelse med familiegjenforening, det være seg eksempelvis virkninger det har på individets psykiske helse og integrering¹².

RVTS Midt (1) har utarbeidet et veiledningshefte med samtaleopplegg for flyktningfamilier. De påpeker at lang ventetid i forbindelse med familiegjenforening fører til komplikasjoner når familiemedlemmer omsider gjenforenes, ettersom de lenge har levd separate liv med ulike erfaringer som den andre parten ikke har fått ta del i, eller har mulighet til å leve seg inn i. Eksempelvis kan uenigheter oppstå i forbindelse med tematikk som barneoppdragelse i situasjoner der ventetiden har vært lang, ettersom en av partene har hatt et forsprang hva gjelder å tilpasse seg de lokale kulturelle rollene¹³.

Samtidig viser en rekke studier at å være separert fra sin familie har flere alvorlige negative konsekvenser for de det gjelder, både i forbindelse med deres psykiske helse, og i forbindelse med økonomiske spørsmål og i forbindelse med integrering¹⁴.

Det er gjennomført noen studier som sammenlikner Norge med de andre skandinaviske landene¹⁵ samt i EU¹⁶. Litteraturgjennomgangen viser at det er vesentlige forskjeller mellom de skandinaviske landene hva gjelder det juridiske rundt familiegjenforening, for eksempel er det ulike regelverk for søknadsgebyret. I Norge gjelder søknadsgebyret også for flyktninger som søker om familiegjenforening, mens denne gruppen unntas gebyr i Sverige og Danmark. Det norske søknadsgebyret er det høyeste av sitt slag i verden, og de eneste som er unntatt gebyret i Norge er barn under 18 år¹⁷.

¹⁰ Proba samfunnsanalyse 2012.

¹¹ Brekke J-P, Aarset ME, Andenæs K, Lidén H. 2010.

¹² Eggebø & Brekke 2019.

¹³ RVTS Midt, Flyktningehelseteamet i Trondheim kommune, Psykologisk institutt, UiO, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU, 2016.

¹⁴ Eggebø H, Brekke J-P. 2018.

¹⁵ Se for eksempel: Bech EC, Borevi K, Mouritsen P. A. 2017; NOAS 2019; Larsen BR, Rytter M, Olwig KE. 2013.

¹⁶ Brekke J-P, Grønningsæter AG. 2017.

¹⁷ Se for eksempel: NOAS 2019; UNHCR 2019.

Kapittel 4

Historier om ufrivillig familieadskillelse

I dette kapitlet skal vi høre historier fra flyktninger som har vært igjennom en familiegjenforeningsprosess.

Den første delen belyser hvilke barrierer flyktninger møter for å klare å integrere seg i det norske samfunnet.

I del to ser vi på hvilke ressurser flyktninger tar i bruk for å søke familiegjenforening.

Barrierer i familiegjenforeningsprosessen

I intervjuene fortalte våre informanter at den omfattende familiegjenforeningsprosessen gjorde det vanskeligere å bli integrert i samfunnet. Mange av informantene fortalte om **utfordringer knyttet til å rekke og betale søknadsgebyret innen seks måneder.**

En av våre informanter, Samuel, forteller at han ikke ville klart å betale uten hjelp: "Jeg har en god venn, han er fra Norge, han er lærer. Nå er han pensjonist. Men han er min beste venn. Min beste venn. Han hjelper meg. 10 500 kroner."¹⁸ Han føler seg heldig som har noen som kan støtte han økonomisk:

” Men jeg spør ham, og han gir penger til meg. Derfor sier jeg at jeg er heldig. Men, de fleste innvandrere låner fra venner, fra familie, det er et problem. Det er et stort problem for de med ingen jobb, ikke nok inntekt.

Han mener at det største problemet med søknadsgebyret er at man må betale det innen seks måneder etter at man har fått opphold:

” Det med penger, jeg tror det er ingen problem, fordi 10 500 er ikke så mye i Norge. Det er lite penger, hvis du har jobb, hvis du har inntekt. Men problemet er tid, for det første. Tid. Seks måneder er veldig kort. Fordi hvis du ikke kjenner folk, hvis du ikke skjønner noen ting, hva skal du gjøre? Hvordan låner du penger? Veldig kort tid.

Også for Leyla var det utfordrende å rekke og skaffe penger til det høye søknadsgebyret innen seks måneder: "Fordi jeg hadde ikke så mye penger, jeg hadde ikke jobb, jeg hadde ingenting, jeg hadde ikke inntekt. Så det var utfordrende."

Sarah, som kom som enslig mindreårig, fikk hjelp av barnevernet og verge til å søke om gjenforening med foreldrene sine, men slet med å skaffe penger til søknadsgebyret:

” Jeg var med barnevernet. Så jeg hadde sånn kontaktperson og verge, så jeg fikk hjelp av dem da, til å søke. Men jeg må dekke selv, med penger og sånn, og jeg hadde ikke så mye penger, så det var veldig vanskelig. Hvis jeg ikke betaler, kan jeg ikke hente dem.

Flere forteller at **det er vanskelig å rekke fristen på ett år dersom man må reise langt for å få levert dokumenter til riktig ambassade.** Brekke og Grønningsæter (2017) omtaler i sin studie av familiegjenforening i Norge og EU kravet om personlig oppmøte ved ambassade som et mulig hinder for levering av søknader om familiegjenforening, ettersom dette i mange tilfeller er forbundet med reiser gjennom utrygge områder. Også NOAS (2019) trekker frem kravet som utfordrende da det tvinger mange til å krysse landegrensene på ulovlig og økonomisk kostbart vis. Familien til Idris måtte flykte ulovlig fra Eritrea:

” Det var ikke lett. Hvis du har hørt om Eritrea, det var jo kjempestrengt og hvis man ... ble møtt fra soldater fra Eritrea, enten de skal drepe eller arrestere han så. Så jeg må vente og finne noen som kan hjelpe min familie å flytte fra Eritrea.

¹⁸ Søknadssummen er nedjustert til 7800 pr 2022.

Hans kone og barn måtte vise dokumentasjon på ambassaden i Addis Abeba i nabolandet Etiopia, men kom til slutt en dag etter fristen og fikk derfor avslag på søknaden sin: "flytte fra Eritrea det tar jo lang tid. Ellers de koster jo liv, sant. Man kan bli drept og miste familie. Jeg vil ikke miste familien. Det er veldig kort tid, i løpet av ett år så ja."

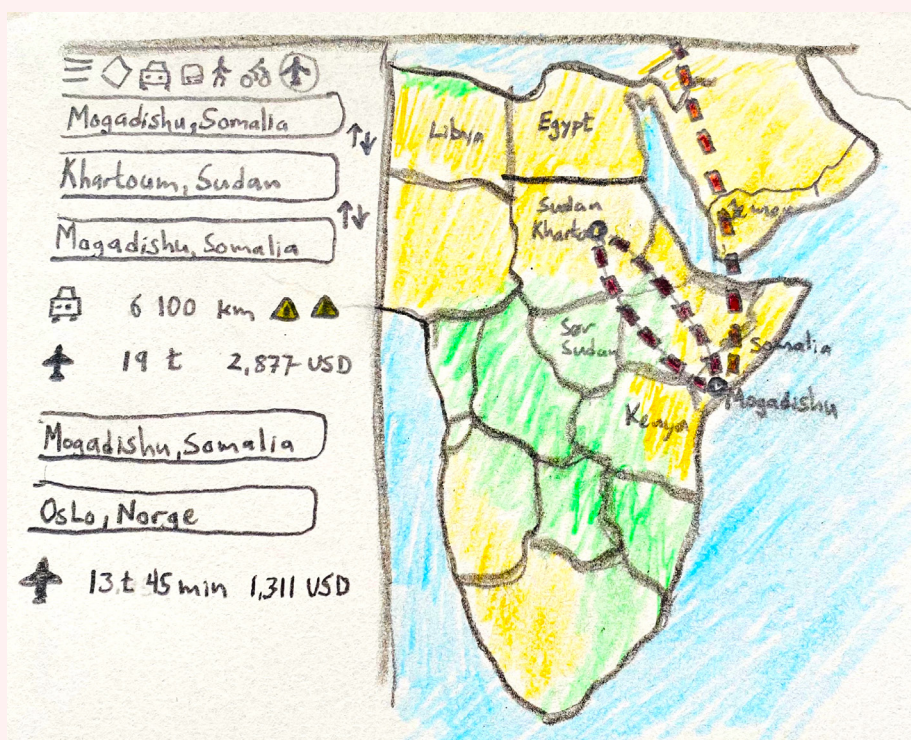
Samuel utdyper situasjonen for flyktninger fra Eritrea:

” De fleste innvandrere fra Eritrea har ikke lov til å reise til Etiopia, Sudan eller Eritrea før ... de får norsk pass. Så hvordan kommer de til barna? Det er et stort problem. De fleste betaler ekstra penger for å få hjelp til veien. De kan få hjelp fra familie som har norsk pass eller som bor i andre land, for eksempel Tyskland eller Sverige. De får lov til å reise til Etiopia og Sudan, og henter barna til Norge. Men hvis du ikke har familie eller venner som kan gjøre det, hva skal du gjøre? Veldig trist.

Du må betale ekstra penger for å få hjem barna.

Våre informanter fra Irak, Iran og Somalia hadde nesten identiske historier om hvordan de måtte reise til et annet land for å levere dokumenter. Yasir fra Somalia forteller at reisen for å levere søknaden på en ambassade kan være svært kostbar. Selv måtte han reise til Sudan og betale for fly, visum og opphold, en reise som kan være både utfordrende og vanskelig å få gjennomført før fristen på ett år går ut. Omar fra Irak ønsket å få familiegjennforening med broren som var under 18 år. Norge har derimot ingen ambassade der i dag, så han måtte reise til Jordan for å levere søknaden:

” Det var helvete, fordi han har ikke pass. Så først av alt, du må ha pass, og det er ikke bare pass, men vi er jo forfulgt så han kan ikke gå lovlig over grensene, fordi da blir han tatt. Så kommer jeg her og forklarer situasjonen til UDI, at... hvordan tenker du at han skal til Jordan, liksom?

Flere av informantene forteller at søknadsprosessen hadde vært enklere om det var mulig å finne **informasjon på sitt språk**. Idris slet med å forstå informasjonen på UDI sine nettsider: "Jeg var ny, jeg klarte ikke å forstå alle tingene som sto på UDI sine nettsider for eksempel." Han mener at informasjonen burde være tilgjengelig på ulike språk på asylmottak: "Jeg vet masse fra Eritrea som har sånne problemer, som ikke har søkt i løpet av den tiden så de mistet sjansen å få familiegjenforening."

Yasir forteller at når konen skulle søke om familiegjenforening med han, hadde hun store utfordringer: "Hun kan ikke gå i store nettsider og masse spørsmål og masse ting. Og disse tingene, hvis du gjør feil, det blir problem hele til deg, hele til familien. Da tar det litt tid å søke." Han sier at det i dag ikke tas høyde for at folk har forskjellige utgangspunkt: "Det er sånn, PhD eller analfabet, samme kategori."

Leyla mener at det finnes informasjon, men at det ikke er tilgjengelig på deres språk:

” Så det blir også vanskelig å lære norsk, sånn veldig fort, i ett år. Så derfor visste jeg ingenting, og jeg klarte ikke å lese på UDI sine nettsider og finne informasjon og søke selv. Og selv om jeg sa til deg, jeg er høyt utdannet, ikke analfabet, tenk på analfabeter som ikke kan skrive på sitt morsmål. Hvordan klarer de?

Hun foreslår at nettsiden bør være oversatt til flere språk:

” For eksempel, hvis de lager, hvis man for eksempel får en knapp, der det ligger for eksempel velg språk. Arabisk, engelsk, for eksempel, eller... De, på en måte, de hovedspråkene som folk har i Norge, for

eksempel arabisk, kanskje for eksempel somalisk, jeg vet ikke. De som søker på familiegjenforening. Det kan være nyttig, ikke sant?

Leyla påpeker også at mange mangler god nok digital kompetanse:

” I Syria når man vil søke på hva som helst, da bruker man papir, på en måte. Du har papir med deg, også går du rett til kontor, for eksempel, og leverer søknaden i papirformat. Og i Norge er det noe helt annet, og man må gjøre søknader digitalt, ikke sant? Jeg visste ingenting.

Flere forteller at det var **utfordrende å få tydelige svar fra UDI**. Abraham sier at han ble stresset av at søknaden tok så lang tid. Han påpeker at han ringte flere ganger til UDI, men at det eneste svaret han fikk var at søknaden var under behandling. Først etter at han fikk advokat fikk han forklaring på den lange ventetiden. Det viser seg at grunnen til at han måtte vente lenge var problemer med identifisering av konen. Det var spørsmål om nasjonaliteten hennes, fordi hun snakket amharisk mens hun var eritreer: "Og på den tiden hadde hun eritreisk identitetskort."

For Ahmed var det utfordrende med forskjellig svar fra ulike saksbehandlere: "Greien er at de venter jo flere timer før du får svar, og når du får svar så kan det hende at du får en som er villig til å hjelpe, som faktisk gir riktig informasjon, eller så kan du plutselig... Du ringer en annen dag, og får noe helt annet." Han forklarte at dette skape stor usikkerhet: "Det var helt forferdelig, for de kan jo få forskjellige svar. Det var vi liksom snakket mye om, at de blir veldig usikre og... Og at de vet ikke hva som skjer videre."

Yasir påpeker at personer på flukt lett kan **miste identitetspapirene sine**: "Og de dokumentene, det er en person som fikk en bombe på huset, han tar med ingen papir, ingenting. Han bare springer, og ja, jeg er jeg. Og hvem er du?" Omar påpeker at:

” Det gir ingen mening at du spør om dokumenter fra staten, når det er en person som har rømt fra staten, og ber dem om å... Altså, når jeg snakket med dem, så sier de, ja men du kan hente han. Altså, hva gjør jeg her, tror du at jeg soler meg her, liksom, eller hva er greia? Tror du det er så fint vær her at jeg bare sitter og bare koser meg? Nei, men, det er jo også noe i det, at av og til føler man at vedkommende på den andre enden bryr seg ikke. Gir faen, rett og slett. Det er ikke personlig. Så, for mange så er det bare tall.

Omar forteller at han var **bekymret for familien i hjemlandet** da han ventet på gjenforening: "Ja, den prosessen, den søknadsprosessen, hvor man må stå i kø. I akkurat den perioden så var det IS i Irak. Det var veldig farlig, så vi hadde satt, egentlig, utrolig stor pris på om de hadde innvilget det tidligere." Han uttrykker skyldfølelse av at de er i sikkerhet i Norge mens broren fortsatt er i hjemlandet:

” Og at man overlevde, mens den andre har ikke overlevd, er jo noe som er undervurdert der ute. Det er noe som kan være veldig, veldig vanskelig å håndtere. Og da kan man, til tider, bli litt desperat i den prosessen, fordi man føler seg skyldig. Man føler at, jeg overlevde, mens du får ikke den muligheten. Så det er også veldig spesielt. Og det var en periode hvor vi diskuterte det veldig mye hjemme. Fordi hele greia var at han skal være der fordi

vi vil at han skal bli trygg, overleve. Men ironisk nok er det vi som overlevde, mens han ble stuck der.

Abel forteller om en venn fra Eritrea som bor i Norge: "Han har en barn og kona i Sudan. Han svarer ikke. Han ... nesten ødelagt i hodet. Så, litt problem hvis uten family, bor alene. Tenker, dag og natt tenker om family. Ikke lett."

For Ahmed har tiden borte fra familien resultert i **vanskeligheter med å kommunisere med familien** etter at de ble gjenforent:

” Altså jeg har jo veldig god kontakt med foreldrene mine ...vi ser jo det på måte, en gap, altså de 7 årene vi har ikke hatt den kontakten vi skulle hatt. Jeg merker jo at det er jo liksom myce misforståelser mellom oss, altså dårlig kommunikasjon.

Dette blir også understreket i den tidligere nevnte studien fra RVTS Midt, (s.17) som i sin studie påpeker at flere familier kan oppleve utfordringer i ettertiden av gjenforening, og fremlegger ulike erfaringer i atskillellesperioden samt høye forventninger til gjenforeningen som mulige årsaker til dette. Omar mener det bør rettes mer fokus på psykisk helse i forbindelse med familiegjenforeningsprosessen:

” Jeg tror, en ting som er veldig spesielt er jo hvordan man psykisk har det i prosessen. Det er også noe som er... kanskje veldig få fokuserer på det. Det er, for eksempel, det tilfellet vi er i. Det er snakk om en lillebror som vi ikke har møtt på tretten år, som vi bokstavelig talt ikke har vært gjenforent med på lenge, og det eneste vi forbinder med hverandre er jo traumer.

Omar, som hadde en svært utfordrende familiegjenforeningsprosess, slet veldig i etterkant:

” Så ble jeg syk etter det, faktisk. For det var veldig mye stress, det var alt å håndtere på én gang. Så jeg fikk... Jeg har jo et hjerteproblem, så det ble mye verre, så jeg måtte bli innlagt og opereres rett etter det. Så det var veldig alvorlig. Men, ja, men jeg overlevde det. Jeg er her og det går fint, og ja, livet roser.

Yasir forteller at det er tøft å være alene uten familien sin over lenger tid: ”Du skal ikke være alene, da er du redd hele tiden, og tenker det mangler unger og mangler barn og mangler kone og mangler mann, og sånn. Da... litt tøft å være alene.” Han mener at mange har behov for ekstra støtte:

” Ja, når du bor i bitteliten by i Norge, du har vokst opp i Afrika, det er kaldt og mørkt og litt sånn... du er litt redd. Og da... veldig vanskelig å... Når du, spesielt, kommer til intervju med UDI, du er litt sånn... det påvirker hele livet, og du er litt redd. De trenger hjelp.

For Idris førte tiden borte fra familien til vanskeligheter med integrering:

” Jeg kunne ikke konsentrere og lese og forstå norsk og sånt, ja så det er veldig, kjempeutfordrende egentlig for meg, den tiden. Prøvde å finne jobb og alt, men det var ikke lett. Jeg har fått jobb ehm ved siden av den, men det var jo vikar det var ikke sånn, ja, du må jo ha fast inntekt og fast jobb. Og for familien, det var jo kjempestressende egentlig.

Også for Sarah gjorde den lange ventetiden det vanskelig å konsentrere seg:

” Det er jo veldig vanskelig å vente så lenge, disse årene var kjempelange for meg. Jeg kunne ikke konsentrere seg på skolen. Kanskje det kunne vært bedre hvis de som søkte fikk raskere svar på søknadene sine. Man blir litt trist, da.

Ressurser for å søke familie- gjenforening

Våre informanter har tatt i bruk ulike ressurser for å søke om familie­gjenforening. Flere forteller at de var **avhengig av advokat** for å få hjelp under søknadsprosessen. Hasan anbefaler alle å ta kontakt med advokat før man søker:

” Det er verdt det, fordi det er veldig mye papirer og sånn som kan bli gjort feil og da blir du tilbakesatt mye lenger. Vi var veldig nøye med å utføre det de krevde da, så vi slapp unna, men jeg har hatt flere bekjente som har gjort det via advokat og de sier det er mye lettere for da er det advokaten som liksom er bindeleddet mellom de og de personene, og de har mye bedre oversikt over lover og hva som kreves og sånn. Så jeg hadde gjort det hvis jeg skulle gjort det på nytt, da hadde jeg kontaktet advokat først.

For Abraham var det, som tidligere forklart, vanskelig å få svar fra UDI. Han sier han ringte flere ganger, men det eneste svaret han fikk var at søknaden var under behandling: ”Og det var etter at han har fått advokat, han fikk litt forklaring på det der.” Han vet ikke hva advokaten snakket med UDI om: ”men etter at han hadde fått advokaten, fikk han svaret etter kort tid.”

Idris skrev selv to klager på vedtaket om avslag på familie­gjenforening: ”jeg har skrevet klage to ganger, men UDI sa: nei, det går ikke. Enten du må ha jobb og inntekt eller sånne ting”. Til slutt tok han kontakt med en advokat som hjalp han: ”til slutt sendte UNE saken tilbake til UDI også etter to år... fått svar om at familien kan få komme til Norge.”

Omar påpeker at det er veldig mange ting man må ta hensyn til:

” Men det å bare planlegge det tidlig, oppsøke informasjon så mye som mulig, høre med andre som har gått gjennom samme prosess, søke på Facebook, sosiale medier, og finne ut hvilke utfordringer er det er ute, og hvilke problemer må man være obs på.

Selv tok han i bruk **sosiale medier** for å finne mer informasjon: ”Det var fra Facebook. Fordi jeg begynte også å søke og spørre venner og kontakter, og spørre alle jeg kjenner, hvordan fikk dere det til?”

Flere forteller om hvordan deres **sosiale nettverk** i Norge kom til nytte under familie­gjenforeningsprosessen. Da Leyla skulle søke tok hun kontakt med venner som selv hadde gått igjennom samme prosess tidligere:

” Jeg visste ingenting. Så da spurte jeg venner, okei, jeg spurte min venninne, fordi hun søkte også om familie­gjenforening for hennes familie. Også spurte jeg henne, ja hva skal jeg gjøre, hvordan skal jeg søke? Jeg var helt blind, jeg visste ingenting. Og så sa hun til meg, ja (Navn), det finner en organisasjon, tror jeg, som heter SEIF¹⁹, i Bergen. Så sa hun til meg, du kan be om hjelp. Du kan ringe dem og be om hjelp.

Også Abraham fikk informasjon og hjelp fra venner som selv har søkt om familie­gjenforening: ”det var noen eritreere som hadde søkt før han, da. Og da kunne han få informa-

¹⁹ Selv hjelp for innvandrere og flyktninger - er en frivillig og uavhengig organisasjon som gir gratis rettshjelp til flyktninger og migranter.

sjon om hva han skal gjøre, og de har hjulpet ham med å søke og fylle ut skjema." Abel måtte ha hjelp av en venn: "Ja, jeg har en venn i Oslo. Han bor over tolv år i Norge. Han, kontakt med han."

For Samuel var informasjonen han fikk fra UDI til hjelp: "Det står om ventetiden, det står om regelen, hvem har plikt til å søke, hvem har ikke plikt til å søke, hva skal du gjøre. De har full informasjon."

Flesteparten av våre informanter forteller at **SEIF** var redningen i en forvirrende prosess. For Omar var hjelpen fra SEIF viktig: "Jeg tror det hadde vært mye lettere om... for eksempel, uten SEIF, så hadde vi ikke klart det. Da hadde det tatt oss enda lenger tid å bare finne ut hvordan er det man skal søke."

Idris råder andre i samme situasjon til å kontakte SEIF:

” De har jo forskjellige kontorer i hele Norge. SEIF. Så, de må kontakte de, de har jo bedre forståelse om det, de har jo gode erfaringer om det. Så, hvis det er lite informasjon i asylmottak eller noe annet så de må kontakte de kontorene som kan hjelpe flyktning, eller gjenforening.

Mange fremhever viktigheten av å vise **viljestyrke og initiativ** under familiegjenforeningsprosessen, da mange møter store hindringer på veien. Samuel påpeker at det er viktig at man **selv oppsøker informasjon** når man kommer til Norge: "Hvis du spør, løser problemet seg. Men hvis du ikke spør, vet jeg ikke hva du trenger, hvis du ikke spør meg. Men hvis du spør meg, jeg vil ha sånn, hva skal jeg gjøre?"

Også Omar fremhever hvor viktig det er å oppsøke informasjon underveis i prosessen:

” Men, jeg tror rådet mitt er jo bare, prøv å researche hele greia, bare få så mye informasjon som mulig, fordi kunnskap er makt. Og bare det å bli kjent med hele prosessen, bare det å vite at noe du, den dagen du får visum, eller får det innvilget, så er det begrenset med tid.

For Ahmed var familiegjenforeningsprosessen tøff og lang. Han måtte vente i mange år før han ble gjenforent med familien. For han var det viktig å aldri gi opp håpet eller tålmodigheten underveis. Han forteller om da han fikk vite at han skulle til Norge:

” Så når jeg fikk vite at jeg skulle komme til Norge så var jeg så glad, altså det var på en måte nesten som en drøm, det å liksom vente så lenge også plutselig får du vite at, nei du fikk liksom familiegjenforening, det var, eh... Altså, det kan ikke beskrives, det må oppleves, rett og slett.

Leyla fra Syria og hennes mann bodde fire år i hvert sitt land før de ble gjenforent i Norge. Hun forteller om en tøff tid preget av mye bekymring. Når hun tenker tilbake på perioden sier hun:

” Livet er ikke enkelt. Men jo mange utfordringer man møter, jo sterkere man blir. Det er sånn.

Kapittel 5

Oppsummering

I denne rapporten har vi ønsket å belyse flyktningers egne historier og opplevelser med familie-gjenforening og adskillelse fra ektefelle, barn og søsken. Basert på deres erfaringer gir dagens regelverk mye bekymringer og uro, noe som igjen kan skape dårligere forutsetninger for integrering.

Informantene bruker mye tid på å bekymre seg for familien i utlandet, mange får økonomiske utfordringer, mye tid går til å forstå regelverket, og ventetiden er lang. Samtalene med informantene viser et komplisert system med strenge tidsfrister. Prosessen er vanskelig, utilgjengelig og dyr - og den krever ressurser, både økonomiske og menneskelige. Dette gjør søknadsprosessen svært personavhengig og tilfeldig siden det er mange tidkrevende prosesser under omstendigheter flyktingene ikke selv rår over.

Noen av historiene har også vist hvor skadelig lang familieadskillelsen kan være for selve relasjonen. Ingen av disse forholdene gir et godt grunnlag for verken tidlig eller langsiktig integrering av flyktinger, og gir forutsetninger for dårlig psykisk helse.

Anbefalinger

Søknadsgebyret bør fjernes: For mange av informantene var søknadsgebyret en stressfaktor i en allerede utfordrende situasjon. De aller fleste som nettopp har fått oppholdstil-

latelse som flykting vil ha vanskeligheter med å finne arbeid innen seks måneder. Flere av våre informanter hadde problemer med å betale gebyret, og satt seg i gjeld til andre for å dekke dette. Basert på dette mener vi at søknadsgebyret må fjernes.

Den lange saksbehandlingen til UDI må kortes ned²⁰: Den lange og usikre saksbehandlingstiden var belastende for flere av informantene som ble sittende og bekymre seg istedenfor å starte integreringsprosessen. I dag er behandlingstiden i familie-gjenforeningssaker for flyktinger fra for eksempel Afghanistan, Eritrea og Syria mellom 1,5 – 2,5 år.

Informasjon på flere språk: Flere av informantene synes det var utfordrende å finne riktig informasjon om prosessen og savnet at den var tilgjengelig på flere språk. De korte fristene etter innvilget opphold gjør at flere må starte søknadsprosessen før de har lært seg tilstrekkelig norsk. Vi mener derfor at informasjon bør være tilgjengelig på flere språk.

De korte fristene bør fjernes: I dag må søknaden sendes innen seks måneder mens alle dokumenter må leveres på riktig ambassade eller visumkontor innen ett år. Dette skaper store problemer for mange, særlig der familien befinner seg i konfliktområder. Flere av informantene forteller at de kjenner folk som har fått avslag på søknaden for familiegjenforening fordi de ikke har visst om, eller av ulike grunner ikke har rukket, fristene.

Det må være mulig å levere dokumentasjon på flere måter og steder: Flere av informantene hadde utfordringer med å levere dokumenter på riktig ambassade eller visum-

²⁰ UDI opplyser at det tar 10 måneder fra søknaden er levert til man får vite hva som skjer videre i saken [<https://www.udi.no/ord-og-begreper/guide-til-saksbehandlingstid-i-familieinnvandringsaker/>]. Det er store variasjoner i ventetid for å bli innkalt til intervju hos politiet, med inntil 17 måneder ventetid i Øst politidistrikt etter at UDI har sett på saken og videresendt den til politiet [<https://www.politiet.no/tjenester/opphold-i-norge-og-asyll/ven-tetider/intervju-i-familieinnvandringsaker/>]. Etter at intervjuet er gjennomført kan man forvente svar på søknaden etter ca. 3 måneder.

kontor grunnet vanskelig og farlig reisevei. Vi er bekymret for at kravet fører til at flere risikerer livet for å komme seg til riktig ambassade eller visumkontor innen fristen, særlig hvis man oppholder seg i konfliktområder, slik familiemedlemmer av flyktninger ofte gjør.

Veiledning underveis i søknadsprosessen må styrkes. Flere av våre informanter har

fått hjelp fra ulike organisasjoner under søknadsprosessen. Slik bistand kan eksempelvis være hjelp til å fylle ut søknaden eller forklare kravene som fremgår av regelverk. Det er myndighetenes ansvar å sikre en forsvarlig søknadsprosess, og flere ressurser må settes av til dette.

REFERANSER

Attride-Stirling J. 2001. Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3):385-405.

Bech EC, Borevi K, Mouritsen P. 2017. A 'civic turn' in Scandinavian family migration policies? Comparing Denmark, Norway and Sweden. *Comparative Migration Studies*. 2017;5(1):7.

Brekke J-P, Grønningsæter AG. 2017. Family reunification regulations in Norway and the EU. Oslo, Norway: Institute for social research, Report No.: Report 2017:06.

Brekke J-P, Aarset MF, Andenæs K, Lidén H. 2010. Innvandring og flukt til Norge - En kunnskapsgjennomgang 1990-2009. Oslo: Institutt for samfunnsforskning/Universitetet i Oslo - Institute for Social Research.

Eggebø H, Brekke J-P. 2018. Family migration and integration: a literature review.

Larsen BR, Rytter M, Olwig KF. 2013. *Migration, Family and the Welfare State: Integrating Migrants and Refugees in Scandinavia*. London: London: Taylor and Francis.

NESH 2016. Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. [Available from: <https://www.forsningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>].

NOAS 2019. Realizing Refugees' Right to Family Unity - The challenges to family reunification in Norway, Sweden and Denmark.

Proba samfunnsanalyse 2012. Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen - Utfordringer, behov og tilbud den første tiden i Norge. Utarbeidet for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Oslo: Proba samfunnsanalyse, Report No.: 2012-03.

RVTS Midt, Flyktningehelseteamet i Trondheim kommune, Psykologisk institutt, UiO, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU 2016. Familiegjenforening i eksil - Forebygging gjennom familiesamtaler. Trondheim.

Statistisk sentralbyrå, 19. oktober. 2020. Færre familieinnvandring i 2019. [Available from: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/faerre-familieinnvandring-i-2019>].

UDI. Familieinnvandring [Available from: <https://www.udi.no/ord-og-begreper/familieinnvandring/>].

UDI. Krav til inntekt i familieinnvandringssaker u.å. [Available from: <https://www.udi.no/ord-og-begreper/krav-til-inntekt-i-familieinnvandringssaker/#link-9492>].

UDI 2017-002 Unntak fra underholdskravet i familieinnvandringssaker, (2017).

UNHCR 2019. Familier må få beskyttelse sammen. [unhcr.org](https://www.unhcr.org/neu/no/30499-familier-ma-fa-beskyttelse-sammen.html) [updated 28.11.2019. Available from: <https://www.unhcr.org/neu/no/30499-familier-ma-fa-beskyttelse-sammen.html>]

Besøksadresse: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo. Postadresse: Postboks 1, Grønland, 0133 Oslo.
Telefon: (+47) 22 05 40 00. E-post: post@redcross.no